

# UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarša  
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.  
Vse leto velja . . . 8 K  
pol leta . . . . . 4 „  
četrt leta . . . . . 2 „  
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h  
„ „ „ dvakrat . . . 12 „  
„ „ „ trikrat . . . 10 „  
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.  
Oznaniila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravištvu Učiteljskega Tovarša  
v Ljubljani, Gradišče št. 2.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

## Po krvavih dneh.

20. september 1908 ostane za naš narod zgodovinski dan. Kri, ki je tekla ta dan po ljubljanskem tlaku, prelita po krutosti in kratkovidnosti krmilarjev državnega ustroja v Avstriji, posebe na Slovenskem, specialno pa še na Kranjskem, ta kri nam bodi glasen opomin za pravice in svobodo našega slovenskega naroda.

Iz te nedolžne krvi mora vzkliti tudi našemu, dozdaj zaničevanemu in teptanemu ljudstvu vsa tista prostost, sreča, svoboda in blaginja, ki gre svobodnemu državljanu in kar imajo in uživajo tudi drugi, ne na višji stopnji omike od nas stoječi — kakor kaže ravno 20. september.

In res, narod se je jel zavedati da bodi na svoji zemlji, ki jo je le on izpremenil s trudom in znojem v rodovitna tla, le on sam gospodar, kjer mu nima tujec ničesar ukazovati, ker je gost.

Ta zavest je prodrla zadnje dni v zadnjo gorsko vas. Narod sam spoznava, da je sam veliko zakrivil tega, da je postal tujec ošaben, ker ga je negoval na vse pretege ter mu prepuštil vse vire posvetne sreče, trgovine in podjetja na gospodarsko-kulturnem polju.

Tega se zdaj zavedamo, in pričelo se je emancipiranje od naših tlačilcev na gospodarskem-trgovskem polju. Prav je tako. Kdor ima denar, ta ima moč in veljavo, in bodi še tako neznatna oseba, magari tudi ljudski učitelj. Kdor je imovit, pred tem je respekt. Klanja se mu vse, tudi dvorni svetniki. Le petica da ime sloveče! Če kje, se to vidi pri nas samih.

Treba predvsem, če hočemo, da bomo kaj veljali pred svetom in da nas ne bodo streljali kot divjačino, da se gospodarsko ojačimo. Potreba je, da vse bogate vire trgovine, obrti in druge preznamemo v svoje roke. In ko se to zgodi, tedaj nas bodo tudi drugače upoštevali kot dozdaj.

Da se bo pa dalo vse to izvesti in tudi obdržati v posesti, se je pa treba polati tudi drugega, ne manj, ampak še bolj važnega kapitala, to je duševnega napredka

in obče izobrazbe. Brez te ni samo osvojitve in vse dobljeno je le hipno, brez trdnega temelja.

Treba tedaj izobrazbe in s to zavednosti in ljubezni do svoje rodne zemlje in vseh nje vrlin in bogastva. Ko bo imelo naše ljudstvo vse te sposobnosti, tedaj se nam ni bati za obstanek in za s krivo 20. septembra izvojevane uspehe na vseh toriščih prosvete.

Ta ljubezen se pa mora zbuditi že v nežnih srcih v prvi otroški zavesti. To delo pa vzmore le dobro urejeno, vsem modernim potrebam ustrezajoče ljudsko šolstvo. Le dobra ljudska šola je v stanju izvršiti to veliko gospodarsko-kulturno delo emancipacije. Žal, da naše ljudsko šolstvo v celoti še daleč zaostaja po svojem usroju kakor po vsestranskih pomankljivostih, da bi bilo že popolnoma kos tej nalogi.

In tem nedotakom nismo krivi mi uboge pare — ljudski učitelji. Ne! Saj vlačimo ko črna živina, o čemer svdoči žalostna statistika prezgodaj leglih pod črno zemljo: ti so naši in obenem narodovi mučeniki. Temu so vzrok oni, ki imajo usodo ljudskega šolstva v rokah. In ti? Najrajši bi imeli, ko bi se podrla zadnja učilnica v deželi, da bi se spodilo in masakriralo slednjega zavedno-narodnega učitelja.

Afera Fabine še ni pozabljena. Če bi bili ti naši narodnjaki le malo narodnega duha, bi morali tu takoj spoznati, da gre za važen naroden princip. Tudi šolske razmere kot take je treba v tako nevarnih krajih upoštevati ter jih urediti, odnosno vplivati z merodajnega mesta, recimo iz deželnega odbora in šolskih korporacij da se, ker šolsko posloje ne ustreza najmanjše šolskim potrebam novo sežida, oziroma primerno razširi. Tu, v tako izpostavljenem kraju je varčevanje velika, velika izguba. Pomisliti treba, da pri takih razmerah ne morejo biti posebni uspehi. In preprosto delavec, vid-e neuspehe, pošlje svojega otroka tja, kjer ve, da se res kaj nauči, v šolo z normalnimi in ugodnimi razmerami, kjer pride na eno učiteljsko osebo kvečjemu 40 otrok, to je v šulvereinsko šolo.

Preprostemu dninarju tega pač ni zameriti, saj še ljudski prvaki in voditelji šolajo svoje otroke na nemških šolah! Mora pa tudi biti dobro zaveden ta, ki se bo uklonil iz ljubezni do svojega lastnega otroka okolnostim, po katerih sluti, da bo njegov otrok enkrat srečen, ne oziraje se na to, da bo odpadnik in največji sovražnik svojega lastnega rodu. Kar je na Jesenicah, to je na Koroški beli. Nova šola, velika; otrok več ko zadosti, da jih niti v razred ne spravijo, a po znani devizi: „Nobenega razreda in nobenega učitelja več,“ se šola ne razširi dasi ljudstvo želi in prosi ter so vsi pogoji tu. In nasledki? Kakor na Jesenicah in drugod slabi uspehi in nezadovoljnost s šolo. To priliko bodo pa znali dobro porabiti naši nasprotniki Nemci in ustanovili bodo nemško šolo, kjer se bo temeljito učilo z najlepšimi uspehi, a še temeljiteje in še z lepšimi uspehi raznarodovalo našo nežno mladino!

Takih primerov bi še lahko navedli več, omenimo samo Tržič. Pa tudi pred zidovjem Ljubljane se kaže slika perspektiva. Sploh pa ne samo v takih krajih, vse ljudsko šolstvo treba povzdigniti, treba novih šol, stare, prenapolnjene razširiti, pouk preurediti primerno sedanjim modernim, gospodarskim in narodnim interesom.

Naše sedanje ljudsko šolstvo, kakor že omenjeno, nikakor ne odgovarja v veliki celoti narodnim potrebam, po katerih je edino mogoče prispeti do samoosvojitve. Kakor rečeno so uspehi na šulvereinški šoli zaradi normalnih razmer res lepi in primerni. Teh uspehov pa ni pripisati le zdravim šolskim razmeram, ampak tudi učitelstvu na teh šolah. To učitelstvo ne le da je dobro gmotno situirano, ono tudi uživa med svojimi pristaševili ugled in spoštovanje, se gibljejo pri pouku v okviru zakona popolnoma svobodno, po svojem predarku in previdnosti, kako in kaj, da se bo več doseglo in bolje utrčila nemško-nacionalna misel. Poznat je otrok slovenskih staršev, nemščine nevedeč, kakšnega nemškega duha se je navzel

na tej šoli, da je danes kot uradnik nekje pri železnici najhujši nemški nacionalce.

In če vse te nemške šole — uče tudi verouk! — se nobeden ne zgraža, češ, da so to svobodne šole, kakršne so res in kakršnih tudi mi potrebujemo, če hočemo biti to, kar zdaj zahtevamo — gospodarji na svoji zemlji!

Zdaj pa primerjajmo našo šolo, polno nabasano, da bolj ne more biti, kako in koliko se v nji goji narodni čut. Že beseda Slovenec v šoli je nekaterim našim gospodom odveč, da bi ne prišli v slabo luč pri vitezu in gospodarju vsega šolstva na Kranjskem! Pa ne samo vladno-birokratskemu sistemu, tudi drugim gospodom ni to nič kaj po volji, češ, s tem se nekako pohujšuje in to je že brezverska šola. Kakor pa vse kaže, se je težko in nevarno učitelju eksponirati, četudi bi se rad, da bi ne zapadel kazni šolskih postav, da je v šoli hujskal ali celo brezversko učil. Zgled nam za to tovariš Fabine, pa tudi drugi. In če se hoče imeti uspeha, treba trdnih, gmotno dobro podprtih učiteljev, ki bodo imeli ugled. In kako je danes? Mizerija! In tega so krivi oni, ki imajo moč v deželi. Razume se, da dokler ne bo tudi ta točka povoljno rešena, ne bo bolje.

Vkljub vsem bobnečim frazam in besedam na zborovanjih in v časopisju, da so le oni čuvarji narodne misli, prosvete in napredka narodnega gospodarstva, pojdemo le rakovo pot, če ne preustrojimo šolstva v narodnem, naprednem in svobodnem duhu, kakor ga imajo že Nemci, ne izvemški krščanskih socialcev.

In kdo zahteva tudi pri nas tako šolstvo, ki stoji res na pravi narodni podlagi, kije svobodno vsega birokratizma, ki naj ustreza našim vseobčim gospodarskim potrebam? Mi, napredni učitelji smo, ki se odločno bojujemo za ta, naš narod osrečujoči smoter.

Ko vzgojimo v taki svobodni šoli narod, ne bo trpel tudi v svoji sredi parazitov in zajedalk. Tak narod bo potem napram vsakomur oster, a pravičen sodnik in ne bo trpel, da bi posameznik gospodoval nad njim. Tega seveda potem ne bo. Narod bo cenil vsakogar po

## LISTEK.

### † Karel Dermelj.

Zopet so padale grude na rakev, in iz temne jame je odmeval votel glas njihovega padca. V moji duši pa je provzročal ta glas največjo bol, ki me je dušila v grlu in stiskala solze iz oči. Saj rakev je krila moža najplemenitejše duše, najboljšega srca, moža, ki ni nikdar in nikomur storil žalega, ki pa je bil vedno pripravljen vsakomur storiti dobro, če je le mogel!

Karel Dermelj, bivši cerkniški nadučitelj, je zatisnil v zadnji počitek svoje trudne oči. Po daljši bolezni v grlu, ki si jo je nakopal — kajpa — še za svojega službovanja in ki se je prav počasi izcimila — je izdihnil 10. septembra t. l. svojo blago dušo v Ljubljani, kamor se je preselil 2. septembra — torej osem dni pred smrtjo!

Karel Dermelj se je porodil v znani boštanjski družini 26. oktobra 1840. l. Svojo

prvo učiteljsko službo je nastopil v Postojni leta 1860. Ker je bil jako muzikalčen in izboren igravec na glasovirju in orglah, je tam prevzel tudi cerkveno petje, ki ga je bil kmalu povzdignil do take stopnje, da ni bilo boljšega petja daleč naokolo. Pod njegovim vodstvom so se proizvajale težke latinske mase z orkestrom, kakršno petje se je tedaj gojilo le še v Idriji in Ljubljani. V Postojni je ostal 12 in pol leta, od tam pa je komptiral na dvorazrednico v Cerknici, kjer je tudi l. 1873. dobil nadučiteljsko mesto. Ker je bodil vedno z duhom časa in ker je bil v vsakem oziru napreden, se je razširila šola kmalo v štiri-razrednico; postavilo se je zanj novo šolko posloje in napravil tudi lep šolski vrt, ki je bil vedno v zgled drugim šolskim vrtom. Dermelj je bil neumorno delaven in zavzet za vse pravo in dobro in vedno je bil med prvimi tam, kjer je šlo za napredek in za dobrobit naroda!

Poleg šole in šolskega vrta se je bavil s čebelarstvom, gojil cerkveno petje, ustanovil svoj čas čitalniški pevski zbor, aranžiral čital-

niške veselice in besede, opravljal pri „Čitalnici“ mnogo let posel tajnika, bil je tudi nje predsednik in blagajnik — pravzaprav pa mnogo let vse troje obenem. Ustanovil je z drugimi faktorji kmetijsko podružnico, bil njen predsednik, oskrboval nje velik vrt, pomagal ustanoviti gasilno društvo in bil njen tajnik, sploh — Dermelj je bil povsod, in ni je nprave v Cerknici, kjer bi ne bil sodeloval Dermelj. Po 40 letnem službovanju je šel l. 1900 v pokoj, a je še nadalje opravljal službo občinskega tajnika do deset dni pred smrtjo.

Dermelj pač ni imel sovražnika; njegov plemeniti značaj, njegovo dobro sree, njegova prijaznost in dobrohotnost so mu pridobili srca vseh — visokih in nizkih. Njega je ljubila šolska mladina, spoštovali so ga kmetje, cenili obrtniki in čislali go-podje — neučitelji kakor učitelji. Učiteljsko društvo za logaški okraj ga je imenovalo za svojega častnega člana in c. kr. okrajni šolski svet ga je imenoval o vpokoju krajnim šolskim nadzornikom za Cerknico. Ker je bil tako delaven na vsakem polju, si je pridobil mnogo pohvalnih dekretov

in po različnih razstavah in tekmovanjih vse polno diplom in odlikovanj.

In tega plemenitega moža, vzor-učitelja smo spremili 12. septembra t. l. k zadnjemu počitku. K pogrebu je prišlo od vseh strani vse polno njegovih sorodnikov, prijateljev in čestilcev. Cerkniško občino je zastopal tamošnji župan g. Šerko, krajni šolski svet poštari g. Zagorjan, gasilno društvo pa je bilo zastopano po deputaciji. Pogreba se je udeležilo tudi mnogo njegovih součiteljev, ki so ga imeli vsi — ne kot svojega predstojnika — ampak kot tovariša, prijatelja in brata; mnogo učiteljev iz logaškega okraja — med njimi tudi dež. posl. tov. Gangl — in mnogo ljubljanskih učiteljev.

Mož tihega, a plodovitega in neprenehljivega dela je šel pred božji prestol, po svoje plačilo, ki mu je bilo tu na zemlji tako beraško odmerjeno. Počivaj v miru, blaga duša!

## Socializem na Turškem.

Jean Louguet je priobčil v pariški „Humanité“ članek o socializmu na Turškem. Iz

delu in vsakemu tudi prisodil primerno plačilo. Mi učitelji se tega ne bojimo. Pravica naj vlada!

Dokler nimamo take šole in dokler se bo šolstvo tako sistematiško zanamajalo, kakor se ravno v sedanjih časih, pa ne pričakujmo od zapričete akcije samosvojitve posebnih vsaj trajnih uspehov ne.

Gospodje, brez razlike političnih strank, poslušajte ta naš glas! Stresnite se in popravite, kar ste zakrivali, oziroma lotite se tudi dela na šolskem polju! Dela je preveliko, če hočemo emancipirati narod od tujega vpliva in če hočemo, da ni tekla zaman kri narodnih mučnikov Adamiča in Lundra!

## Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono nalожim, v pomoč le sebi podarim.

**Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.**  
registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca septembra: K 160.792'60.

**Naznanilo.** Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

## Kdo nam more pomagati!

K sedanjim dogodkom na slovenskem ozemlju.

Mnogo je poklicanih, a malo izvoljenih. Ta izrek velja posebno za današnje čase. Danes so prišle vse stvari do skrajne razcepjenosti. Vse gleda le na individualnost. Pri tem nas sicer veže skupna vez, ki je posebej-ljena v besedi civilizacija. Ta individualnost črpa svojo snov iz skupnosti, ki jo more pospeševati le dobro premišljen individualce.

Da smo zagledali luč sveta, so nam bili potrebni eni in isti pogoji; vsi smo takorekoč bili prej in smo še sedaj podvrženi isti usodi. Močnejši premaguje šibkega, da se ne more natančno razdeliti vsega, kar sodi v delokrog močnejšega. Tukaj bomo imeli v prvi vrsti v mislih moč ali energijo. Ta energija pa izhaja iz zgodovinskih ozirov od dobro organizovanih skupin, od okoliščin, v katerih se kaka energija razvija in iz prave kulture, ki vpliva na delovanje energije. Tako smo raznovrstni že v mali družini. Otrok, ki je po vplivu staršev tak kakor eden izmed njih, se razlikuje že v tem, da nima toliko izkušenj kakor odrasli — ni še zrel; mladenič, ki je skoraj končal svojo izobrazbo ali pa se namenil za življenje, ne more imeti tiste energije kakor popoln mož. V prvi vrsti ima prvo besedo za individualnost osebe šola življenja. V nji se že v eni družini nahaja jako naraven odsvit. Kakor hitro se je kdo že izšolal v ožji družini, tako mu je že priroda dala to, da vpliva na druge družinske člane. Šola življenja pa je vedno ena in ista; povsod se odigravajo ravno iste moči bodi prirodne ali nadprirodne, a učinki so skoraj vedno različni: kmet si pridobiva drugačne predstave nego rokodelce, meščan, obrtnik ali uradnik: zato taka razlika med družinami. Kar je enemu prav dobro, je drugemu dovolj, ali komaj zadostno. Kolika pa je razlika pri takih malih skupinah v veri, jeziku in pa v

živlenskih okoliščinah! Ni dovolj, da vemo le to, ker ni naše življenje zaradi nas, ampak mi smo ustvarjeni zaradi njega. Zato si moramo zapomniti, da imamo spoznavati ta prečudni red in čemu smo tu kakor bojevniki za lastno usodo.

Bojevniki za lastno usodo smo, ker je naše življenje delo in to skupno delo z lastnimi močmi proti delu skupnih moči vesolstva. Seveda je naša moč ali naša energija del splošne vseobče energije, ali mi imamo kakor vsaka druga stvar tudi čut samoohranitve in samo-obrambe. Gorje ali v pravem pomenu besede usodno tam, kjer se dobijo dve enako skrajno nasprotni moči; odbijata se tako, da se bitja, imajoča te moči, gotovo uničijo. Da se kolikor mogoče vse take neprilike ublažujejo — seveda ni nobeno pravilo brez izjem — skrbi v prvi vrsti celokupnost velikih družin, in to so razni uradi, občine, okraji, dežela in sledujoč v najvišji upravni in ustavni obliki država. Njeni temelji slone na bistvu poedinih individualnih moči, ki so v raznih družinah organizovane med seboj. Te organizovane skupine so ome-njene družine, občine, okraji, pa tudi razne zveze, društva, občestva, ki se zopet združujejo v plemena, rodove itd.

Zato je potrebno, da so danes te skupine in zveze tudi take, da je mogoče vsakemu posamezniku črpati iz njih korist. Vsak poedinec ima biti tudi individualno prešinjen z vsem, kar je potrebno danes človeku. Skrb mu mora biti zase toliko, kolikor za druge, ker le med enakimi odnosi mu je mogoče prav odigravati svoje nagibe, med svojimi enakimi izraževati svoje želje in pokazovati neovirano svoja čustva. Dolgo dobo pa smo videli in še vidimo, da je v veliko, veliko slučajih človek tuj celo med domačimi. Dosedaj se ni mogla energija človeka v toliko koncentrovati, da bi mogla neovirano vplivati brez zamere ali škode sebi ali komu drugemu. Ako je kdo izrazil svojo potrebo napram drugemu, si je s tem svoje stanje poslabšal, ker drugi ni bil toliko energičen, da bi odstopil od svojih navideznih pravic na korist prvemu. Društva s takimi pojavi so jako majhnega pomena, ker se v njih družijo že v tem tako različne osebe. Seveda dela to razliko tudi človeški značaj. Vpliv značaja se pa zruši na zahtevo prave človeške energije. Za skupnost tako potrebne energije pa ne moremo izsiliti na umeten način; potrebno je človeku zato dolge izkušnje, popolnega zdravlja in pripomočkov, da vse to dožene. Kje je še to v nižjih in srednjih stanovih? Je li v višjih stanovih vse v redu? V vseh slojih mora zavladati neka enakomernost, in socialno življenje se predrugeči, reformira. S tem ne rečem, da se odpravijo vsi stanovi, ali zadovoljnost in subjektivno čustvo vseh pride na tako stopnjo, da smo lahko med seboj vsi enaki; ni nas sram enega pred drugim; skupaj vzrastemo, živimo in odmrjemo. Odmrjemo sicer mi, ali rodovi ostanejo — ti rodovi, ki se bodo z veseljem spominjali na blagodejno vplivanje, ki ga je dosegla ljubezen prejšnjih časov.

Zora puca, bit će dana! Že kdaj smo imeli priliko vzklikati na sledeč način, ali marsikak vzklik nam je zaostal v grlu, ker med nami ni bilo pravega ognja. Že za slovenskih blagovestnikov Cirila in Metoda nam je pretilo dokaj nevarnosti; za reformacije Primoža Trubarja ni bilo prave organske zveze med poedinci; zato je pa nastal boj, nesrečen boj, ki

kaže, kam pridemo, ako ne pričnemo s pravim delom. Kakor sta bila Ciril in Metod in Primož Trubar apostola, tako imamo še drugih znanih in neznanih mož, ki so delali v pravem pomenu besede za delo. Začetki so se sicer postavili v nas vseh, ali boj viharjev jih je tako ušibil, da se niso dali izvabiti iz semena, ki je bilo skrbno vsejano.

Vsaka stvar ima svoj začetek. Tako tudi ta. Veliko mladeničev, ki se izobrazuje v šoli življenja, si pridobi prepotrebnih izkušenj in prepotrebnega znanja, da kot zreli možje delajo za blagor človeštva. Od teh je odvisno, kako se kultura razširja med narodi in kako se mora edinstvo in sloga sejati najskrbneje, da se more odbiti skupnega in nevarnega sovražnika.

Premalo je še apostolov in poslancev, ki bi mogli gotovo in uspešno odbijati sovražne navale, ki nam čim srditeje prete. Veliko jih je pa takih, ki so le psevdopostoli, ki imajo sicer hipnih uspehov, ali glede celokupnosti več škodujejo nego koristijo. Dobro je pa vendar to v tem, da znamo razločevati take, ki hodijo kakor ovce v volčji in lisičji podobi. Oni kažejo, da nimajo prave energije, ti pa, da jim ni nič na drugem kakor na svojem slepem egoizmu. Temu in takemu pa se pride vendar v nekem času na sled; zaupanje v take pojave čim bolj obledava; začenja se drugačno življenje, ki potegne vse k novemu delu.

Že od nekdaj se je moralo človeštvo bojevati z razdirajočimi močmi in tako je tudi danes. Kakor je bilo človeštvo v oni dobi zastopano po loveih, ribičih in kmetovalcih, tako je še dandanes in bo tudi gotovo še vnaprej. Od tistega časa so ljudje krepki, močni in zmogni, ustavljati se vsem elementarnim ne-zgodam. Potresi, povodnji in druge katastrofe so tudi dandanes na dnevnem redu. Živež si moramo tudi sedaj pridobivati iz zemlje, ki je drugače obrazovana kakor nekdaj; nekoč so bili večinoma gozdovi, vode, močvirja in puščave. Stanovanja so bila celo v podzemeljskih luknjah, da se je človek obvaroval proti divjim živalim. Temperatura in menjava letnih časov, kakor tudi dan in noč, suho, mokro, oblačno, sneg — vse se skoraj gotovo istotako vrsti kakor nekdaj. Od tistikrat se je dosti izpremenilo, in ne moremo reči, ali so bili tudi tistikrat ljudje srečni. Imeli so seveda svoje napake, pa tudi svoje vrline kakor dandanes. Kaka prememba je morala torej nastati in je res nastala, ker so se nazori in izkušnje vedno-invedno večale. Ali so bili časi tistikrat veseli? Ali so sedanjí časi za nas veseli? O tem ne moremo govoriti, pač pa lahko rečemo, da nam je še potreba vedno večjega napredka, večje kulture in civilizacije.

V duhu vidimo, kako bo močnejši branil šibkega, kako stala pravica nad krivico. In ta trenutek — kdaj nastopi? Takrat, ko bomo sami hoteli. Takrat, ko ne bo človeška energija samo ideal vseh, temveč tudi praksa. Do tedaj pa bodo še iste naravne ovire, isti naravni večni zakoni, ki se proti njim zaman nekateri bojujejo. Pregovor pravi: Proti nevednosti se bojujejo celo bogovi zaman. — Ta nevednost, ki se je prikazovala v masah semtertja posamezno ali v večji množini, izpreminja luč, ki mora za vse svetit in se jo je devalo pod mernik. Dvojna mera je vladala v prečudni obliki in se je dosti časa šopirila in se še šopiri v škodo nam samim. To dvojno

mero zapazimo potem tudi v manjših kakor v večjih organizacijah. Ker je to gotovo tudi posledica prirode, zato je dolžnost in pravica človeštva, da za neporušeni sistem ohrani svojo veljavo in odpre oči vsem, da se ne štejejo kakor nepotrebne stvari na tem svetu, ako jih tare sila. Quid licet Jovi, non licet bovi. Vse pa o svojem času. Dobro nam je znati, da „svaka sila do vremena“. Mnogo časa je trajalo da sta moč in vlada poedinih narodov, ki so bili na vrhuncu svoje sreče, začeli vidno izpreminjati svoj višek. Kolikor so oni svoj višek odklonili prvotnosti, toliko se je drugje kaj predrugečilo. V tem pogledu smo bili nekateri kakor v čolniku, ki je brodil po razburkanem morju človeštva. Čolniček se še ni razbil, razburkanja valov pa tudi ni konec. Dokaj se je izpremenilo pri čolniku, mnogo-vrstni so postajali valovi, ki so se vzdigovali od sovražnih nam bregov. Najpogubnejši pa je bil za vsakega nekaj varljiv mir, ki se je v sredini sreča posameznikov prikazoval v marsikaterih oblikah. Tu se je komu zazdelo, da vlada, da stoji trdno, a že je Damoklejev meč visel nad njim; tam je kdo iztezel roko po osvežujočem sadju, a nevidna roka mu je vse to v trenutku umaknila. Misel, da ima vse, ona sirena, ki je drznega ribiča hotela upokojiti, mu je odvzela še to, kar je imel. In tako se je pričel zopet boj za življenje; od pričetka sem je bilo v kupi polno grenjav — vse po starem!

Dosti vsebuje šola življenja; njeni viri nikoli ne usahnejo; iz njih nam bo mogoče še marsikaj se naučiti. Sovražniki naši so tudi sovražniki celokupnosti. Kjer dobe ti kako slabo neutrnjeno ali neizkušeno skupino ali celo posameznika, ne nastane velik boj; preobrat je majhen, a učinek, dasi nestalen, vendar velik. Nevednost je ona prva in glavna hiba v vseh časih, ki je bila nepripravljena za kakršnokoli podvzetje; mir je bil, če moremo o miru tu govoriti, in z mirom so se pojavljali znaki podcenjevanja svojcev in drugih. S tem se je bilo podlago drugim. Sovražnost je začela zmagovati. Še nekaj in bi zmagala. Ko se je pričelo omalovaževati svoje koristi, ni se moglo bojevati pogumno, ni se vedelo o svojem lastnem bistvu, izgubilo se je pogumnost, da se o pravem času ni podrlo nasprotnika. Pa tudi potrpljenje je ginevalo, ni se znalo vztrajati v boju v delu in celo v svoji slepoti se je podcenjevala moč sovražnikova. Tako se ni moglo nadaljevati. Inferiornost je morala polagoma izgubljati svoje oblike in to že v dobi humanizma. Da nismo imeli pravih mož, ne mogli bi o tem niti sedaj govoriti. Že omenjena blagovestnika Ciril in Metod, Hus, Trubar, Vodnik, da ne govorimo o Kristu, Slomšku, Lutru, Danteju in Mohamedu ter drugih, pričajo o tem.

Za to pa je treba vedno pripomočkov, ki jih zahteva ta vedni boj. Ne bojmo se raznih oblik, ki nas z njimi zasiplje naš sovražnik. Da smo tatovi, razbojniki, tolovaji, uporniki in bogsigavci kaj še, nas ne vznemirja — zato roko na srce — o tem ne moremo govoriti. Zvesto in pošteno moramo sedaj stati na braniku za svoje pravice — ne gledati ne na desno ne na levo, temveč hoditi po svoji zaščitni poti do skupnega smotra; miru — one sladkodoneče besede — ne smemo poznati; ogibati se moramo mehkužnih besed našega

### Dalje v prilogi.

tega članka posnemljemo: Socializem, normalne stopnjevanje demokracije, fatalni produkt gospodarskega razvoja, se je moral neobhodno objaviti tudi na Turškem po končnem osvobojevanju iz despotizma.

Mnogo let že eksistira revolucionarna organizacija armenskih socialistov „Droshlak“, ki je sprejela načela mednarodnega socializma. Pred nekoliko dnevi, kakor so objavili „Times“, je bil v Solunu ustanovljen socialistički list in socialistička organizacija za Makedonijo. Socialistički elementi so živeli doslej nekam zamešano med turškim prebivalstvom, ki je tuptam bilo naklonjeno liberalizmu in demokraciji. Danes, ko je boj proti tiraniji privedel do zmage, se ojačuje tudi socializem. Res je, da se ni velika industrija še vkoreninila na Turškem, ali moderni proletarijat tam že eksistira poglavito na železnicih in v tiskarnah. Ta proletarijat se je že zglasil k življenju s stavkami, ki so prestrašile ves Yildiz Kiosk. Danes trajajo stavke na progah Smyrne-Aidin-Kassaba. Istočasno se naznanja iz Anatolije, da Mahmet Mehmet ustanovlja v Smyrni časopis „Erghat“

(Delavec), prvi socialistički organ v turškem jeziku. Redaktor tega časopisa je človek visoke inteligence. „Temps“ je pisal o njem, da je ta oseba neobičajno zanimiva in naobražena. Mahmet Mehmet je vešč razen materinščine tudi arabskemu, perzijskemu, francoskemu, angleškemu, nemškemu in grškemu jeziku. Že deset let propaguje ideje socializma. Zaradi mladoturškega delovanja je bil obsojen v do smrtne ječe. Ko ga je sodnik po razsodi vprašal, da li si česa želi, je odgovoril: „Da, hočem Vam reči, da bom v treh mesecih že na svobodi!“

Tako se je tudi zgodilo. Po razglasenju konstitucije je postal deležen amnestije in se, kakor rečeno lotil izdajanja prvega turškega socialističkega lista.

## Notranja uporaba vode.

Piti svežo vodo, zlasti svežo studenčnico, v gotovih časih ni za človeka ne samo užitek, ampak je tudi v njegovem zdravstvenem interesu.

Z vodo, ki jo pijemo, nameravamo instinktivno nadomeščati ono, ki jo izgublja naše telo pri svojem presnavljanju, želimo pa tudi začasno, to se pravi, večkrat na dan ponavljamo ohlajenje telesa. Kako važno je za človeka uživanje vode, izhaja iz tega, da telo trajno pomanjkanje vode še težje prenaša nego pomanjkanje hrane. Pri tem pa se nam stavi nasproti vprašanje: Koliko vode naj povprečno pijemo in ob katerem času?

Mnenje, da je veliko vode piti zdravo, je bilo zlasti pred nekaj desetletji vzrok, da so mnogi ljudje pili sila veliko vode. A tudi nasprotno mnenje ima svoje pristaše. Pravo leži v sredi: Človek naj na splošno pije, kadar ga žeja. Ker pa po eni strani večjih množin mrzle vode težko prebavimo, po drugi strani pa se želodec s tem preveč napenja in se njegovi notranji deli premočno ohladi, zato so zmerne množine vode kakor vsakdanja pijača za telo najprikladnejše.

Pri človeku, ki iz navade pije preveč vode ali piva, premočno trpe ledvice, srce in žile, zaradi česar rađe obole. Potreba pijače

je pri posamezniku različna in je odvisna od letnega časa, temperature, vodenosti zunan- njega zraka in različnih drugih živlenskih pogojev. Tako čutimo poleti večjo žejo in večjo potrebo po notranjem ohlajenju kakor pozimi. Mrzličavim je treba vsekakor veliko vode. Pri visoki zunanji temperaturi v poletnem času lahko nastopi nevarna solučarica, ako telo ne dobi dovolj vode vase. Dočim naj zdravi ljudje pijejo vodo vedno, če le mogoče svežo, naj bi take osebe, ki trpe na občutljivem želodcu, pile vodo rajši temperirano, torej potem, ko je že stala nekaj časa v sobi, zato da se ognejo premočnih ohlajenj želodca.

Mrzla voda, ki jo pijemo, pride najprvo v želodec, kjer ostane gotov čas in ohlaja- joče učinkuje na svojo okolico; tudi pospešuje izločevanje prebavnih sokov (želodčni sok, črevesni sok). Večinoma, in sicer precej hitro jo posejajo mnoge v želodcu se nahajajoče žile in jo prepeljejo v krvni krogotok, kjer redči kri in s tem zvišuje mimogrede krvni tlak, to je do izločitve vode potom ledvic.